

PRZYSIĄC (492) *vb pf*

inf przysiąc (125) [w tym: zapis: -ądz (81), -ąc (44)]. ◇ *fut* 1 sg przysięgę (5). ◇ 2 sg przysiężesz (1). ◇ 3 sg przysięże (60). ◇ 2 pl przysiężecie (1). ◇ 3 pl przysięgą (5). ◇ *praet* 1 sg m przysięgłem, -em, -m przysięgł (29), ja przysięgł (1); -m przysięgł : ja przysięgł *KochPs* (1:1). ◇ 2 sg m przysięgłeś, -eś, -ś przysięgł (10). ◇ 3 sg m przysięgł (125). ◇ 1 pl m pers przysięgli(s)my, -(s)my przysięgli (2) *LibLeg*, *ComCrac*, przysięgli (1) *SkarŻyw* 519. ◇ 2 pl m pers przysięgliście, -ście przysięgli (3). ◇ 3 pl m pers przysięgli (19). ◇ *plusq* 3 sg m był przysięgł (11), przysięgł był (1) *BibRadz*. *f* była przysięgła (1). ◇ 3 pl m pers byli przysięgli (2). ◇ *imp* 2 sg przysięż (10). ◇ 3 sg niech przysięże (2). ◇ 2 pl przysiężcie (3). ◇ *con* 1 sg m bych przysięgł (1). ◇ 2 sg m przysięgłbyś, byś przysięgł (3). ◇ 3 sg m przysięgłby, by przysięgł (39). *f* by przysięgła (2). ◇ 3 pl m pers przysięgliby, by przysięgli (6). ◇ *con praet* 1 sg m bym był przysięgł (1). ◇ 2 sg m byś był przysięgł (1). ◇ 3 sg m przysięgłby był (1). ◇ *impers praet* przysięgło się (1). ◇ *part praet act* przysięgwszy (16), przysięgwszy (3) *LeovPrzep*, *ZapMaz*, *NiemObr*, przysięgłszy (1) *LibLeg*.

Sł stp notuje, *Cn s.v. przysięgam*, *Linde XVI (XVIII; jeden z niżej notowanych przykładów) i XVIII w.*

Złożyć przysięgę, uroczycie zapewnić (często słowami ustalonymi zwyczajowo lub prawnie), odwołując się do Boga lub innych wartości najwyższych, że to, co się mówi, jest prawdą; *iurare HistAl*, *PolAnt*, *Mącz*, *Modrz*, *Vulg*, *JanStat*, *Cn*; *iureiurare Modrz*, *Calep*; *deierare Mącz*; *dicere iuratum*, *praestare iuramentum JanStat* (492) : tylko językiem przyfiągł gdyż myśl zoftała prożna przyfięgi to ieft nie przizwoiła. *BielŻywGlab nlb* 10; rękę podnieść ieft przyfiąc. *BibRadz* I 8a marg; *Audacter iurare*, *Smiele przifiąc*. *Mącz* 19d; *Liquet mihi deierare*, *Mogę przifiąc*. *Mącz* 195b, 178c; *iureiurare* – *Przifiącz*. *Calep* 571b.

Zwroty: »przysiąc przez prawdziwego Boga« (1): á kthory będzie przyfięgál ná ziemi/ przyfięże przez prawdziwego Bogá [*iurabit in Deo*] *BibRadz* Is 65/16.

»fałszywie przysiąc« = *falso iurare Modrz* (2): Przydawaią tę Claufulę połpolicie w przyfiędze: Ták mi Pan Bog pomoż/ y wzyficy Swięci. [...] á iefliby fałszywie przyfiągł/ przeklina fie sam/ y odeymuie sobie wípomożenie Bołkie/ y przyczynę Swiętych. *WujJud* 61v; *ModrzBaz* 87.

a. *Zeznać, stwierdzić coś pod przysięgą* (250) : Item yeftliby ktho bil obwynyon o nyeiawne slodzyeifthwo thedi takovi [...] ma ífoby dw wybieracz, fktorimy obwynyoni ma przifzyącz. A yeftli dobrze przyfzyąfze, [...] thedi bandzie ífoby wolen *MetrKor* 40/814; A yeftliby szwyathkow nyemyal then obwynyony, thedi Wathamán ma go poprzyfzyącz. a gdi przyfzyąnze, thedi on obwynyoni ma placzicz ony dany trzeciego dnya. *MetrKor* 40/817, 34/134v [3 r.], 135, 40/812, 814 [2 r.], 816, 817, 61/35v; *ZapWar* 1536 nr 2493, 1550 nr 2666 [2 r.]; *LibLeg* 6/115v, 116v; *SeklWyzn* a4; iáko gdy kto ma przyfýądz/ prowadzą go ná Rynek álbo ná pole do znáku męki Páńfkiey *GroicPorz* z3v, h4, í, zv [2 r.], z3v [3 r.], z4v, aa; Gdy krześciánin żydá pozowie o iáką zaftáwę/ á żyd fie záprzy oney zaftáwy/ tedy żyd przyfiągłfzy wedle záważności/ zbędzye krześciániná. *UstPraw* I4v, C3v, D3 [2 r.], D4, D4v, E2v (16); Ten rzekł/ á ktoby pánu rádnemu nie wierzył. On iefzcze pirwey przyfiągł niżli w rádnie fiedział. *RejFig* Cc4; *BudBib* 2.Par 6/22; *ZapMaz* II G 61/159–160v; [*arcybiskup*] ípytał ich [*braci*]: á przyfięgliście? przyfięgli/ odpowiedzieli. *SkarŻyw* 519, 346; A poftępuiąc dáley/ idę do owych świádkow/ co ich owo ná rokách ílá fie ożywa [*lege*: ozywa]/ y chodząc wołaią/ komu

świádkow potrzebá/ áwom ia gotow przyśiádz iedno zápláć. *GórnRozm* G3v, F, F2, G4, H [2 r.], Hv, H2 [2 r.]; *PaprUp* Iv; Mnieś namniéy nieprzegniéwał/ mogé przyśiádz śmieie *ZawJeft* 20; *ActReg* 72; Iefli Krześciánin co v Zydá záftáwił, á Zyd y fwe przy tym ftrácił: tedy Zyd przyśięże, á będzie wolen. *SarnStat* 252; á przy oftátnym y naroźnym kopcu powód przyśięże z świádku/ nic nie bacząc ná niebytność pozwánégo/ tylko przy bytności wrzędu Podkomorzégo. *SarnStat* 467; áby káždy ktoby ieno był pozwán do oddánia świádectwá *in scrutinio, peremptorie* ftánąć/ á przyśięgę/ ábo vczynić/ ábo téż iefliby niechciał przyśiádz/ pod wiárą á fumnieniem prawdę powiedziéć był powinien *SarnStat* 614, 159, 237, 472 [2 r.], 559, 616 (19); *PowodPr* 48; A zły człowiek wie czyie [są zgubione rzeczy]. Przecię mowi: Xięże/ Nie mam/ nie wiem: v Woytá czáfem y przyśięże. *KlonWor* 72.

przysiąc czemu (1): ktemu ten co dáie fpiłowác/ zwláfzczá ná ktorego by było iákie domniémánie/ áby pierwey przyfygł Vrzędowi/ iáko fpráwiedliwie wfzythki rzeczy dáie popiłowác. *GroicPorz* ee4.

przysiąc przeciw(ko) komu [= *zaprzeczając czyjemuś twierdzeniu*] (3): A gdzieby Inwentarzá Opiekun nie vczynił/ tedy dziedzić blifzly iefť przeciw iemu przyfygł/ iz thák wiele było iáko záluie. *GroicPorz* ee4v; *PaprUp* I2; *SarnStat* 251.

przysiąc na co [= *w sprawie czego*] (26): *LibLeg* 7/10v; *GroicPorz* bb2v; Kto kogo pozowie o fzkodę/ tedy powód ma ná fzkodę przyfiác *UstPraw* D3v; thákowy pozwány nie może roku przekládac iedno prawdziwą niemocą/ ná kthorą ma ná roku przyfzłem przyfiadz lámotrzcé. *UstPraw* G3v, E2, G3; *OrzRozm* F4; *BielKron* 396; *ModrzBaz* 87; *PudlFr* 32; A iz takie iefť práwo/ że ná rány ma ten przyśiádz kogo rániouo [!]/ y tego poprzyśiádz kogo obwinił/ przeto ow nieborak pláćić musi niewinnie rány *GórnRozm* I; A iefliby pozwány ná polu nie ftánął, tedy przedsię powodowa ftroná ná gránice przyśiádz ma *SarnStat* 467; A Iefli pozwány ná przypowiefzczonym Roku ftánie/ y zechce fluchác powodá/ gdy będzie przyśięgáł ná fzkody: tedy będzie wolno powodowi ná fummę fzkody przyśiádz álbo ná całą fummę álbo ná mnieyfzą *SarnStat* 827, 148, 250 [2 r.], 251, 300 [2 r.], 465 (15).

przysiąc na kogo, na co [= *biorąc kogo, co na świádku*] (12): *MetrKor* 40/813; Bieda wám wódzowie ślepi ktorzy mowicie/ ktoby przyśiágl ná kaściól [!] nic nieieft/ Ale ktoby przyśiágl ná złoto kościelné winien iefť *MurzNT Matth* 23/16, *Matth* 23/18 [2 r.]; przyfiágl [Kambers] ná fwoy máieftat iz fie tego [poboru] nád nimi chce pomściéć. *BielKron* 113; *WujNT Matth* 23/16 [2 r.], 18 [2 r.]; [jeśli] Krześciánin proftym flowóm Zydowfkim niechciałby wierzyć: tedy Zyd ná ták wielką rzecz przyśiáglzy/ iáko iefť obwinion/ będzie wolen. *SarnStat* 250. Cf »przysiąc na Jehowę«.

przysiąc przez kogo [= *za pośrednictwem kogo*] (1): á iefliby fám [powód] być niemogł ná roku/ tedy może przyfiác przes prokuratorá. *UstPraw* D3v.

przysiąc o co (7): A yefliby ten tho zyemyanin abo vrzandnik yego thich lyudzi przed staroftą nyepoftawyl powiedayancz yze ich nyemyal any ma pod sobą wymyenyv, thedi o tho ma przifziancz *MetrKor* 40/823; (nagł) Wáttáman z ftároftą przyśięga zá páná w niebytności iego. (–) O Co pan/ który tám fám miefzka/ iefliby fie niezáfaniem brónił/ ma przyśiádz *SarnStat* 646 [*idem*] 502, 642, 719, 757, 770.

przysiąc za co (1): Troiáki Bog/ dwoy Kryftus/ człowiek téż fowity. Ná którym fundámenćie/ Czárt fwe pánowanie Zbudował był/ á isćie przyśiáglby był zá nie. Ze ták wiecznie ftać miało w fwoiey ozdobności *GrzegŚm* Av.

przysiąc przed kim, przed oblicznością czyją (2): idzie przy nim [tym, kto ma przysięgać na rynku] Kąpłan/ [...] nioła przed nim znak męki Pánłkiey/ dzwonią we włythki dzwony/ áby tak przed oblicznością wiele ludzi przyfyągł/ ná iákim mieyfłcu wzgorę wydánym/ áby był widzian od włythkich ludzi. *GroicPorz* z3v. Cf »przed sądem przysiąc«.

przysiąc za kim (1): y był o to táki łpor przed Sędziámi że Morłscy zá Morłkiem zołnierzem [że pierwszy wdarł się na mur] włyfłcy/ á polni też/ zá polnem włyfłcy przyśiádz chcieli. *GórnRozm* G4.

przysiąc na czym [= *powołując się na co*] (2): pozwał [uciekający złodziej] onego láfu páná [...]/ żeś ty mnie złamał nogę/ y przyfiągł ná ránách. *GórnRozm* F2; *SarnStat* 1181.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikami: *to* (1), *w ten obyczaj* (1); *iż(e), że* (74), *jako 'że'* (10), *zaimek pytajny* (4)] (88): thedy then ktho za łzyadem byezi zoną obczyzną ma przyfłzyancz yze łlyad nagnal do oney włfi. *MetrKor* 40/812, 34/134v; *ZapWar* 1550 nr 2666 [2 r.]; Thedy ma przifłzyancz s szyełczyą szwyathkow, yako thego przeczywko panu łzwemu nyevynyen *LibLeg* 6/115v; abi Borzoboathi samotrzecz przifłzyagl yako od pana Woyewodi volow nyekvpowal. *LibLeg* 11/138, 11/132v; *ComCrac* 15v [2 r.]; *Rejłóz* O6; A gdi zabywłszy [ludzi] da łto/ albo dziefłec grziwien/ przifłziągłby ze iuz zato dolfłyc Bogu vczinił *SeklKat* I4, Y3; *MurzHist* C4v; *KromRozm II* p2; Włzákże Ránny pierwey ma przyfyádz iáko tak wiele mogł zárábiáć. *GroicPorz* k4; Dźiedzicy powołánego tak go [majátku] doydź mogá/ gdy poki rok y łzełć niedziel niewynidzie przyfyęgá v Krolá/ iże oni Oycowłkiego vczynku áni rádá áni żadną pomocą niełá winni. *GroicPorz* o3, q3v, q4v, łv, ł2 [2 r.], y3 (14); *RejWiz* 87; Gdy kto kogo zábijie broniáć fię/ tákowy ma przyfiádz łámołzołt iź go zábił broniáć fię *UstPraw* D4; Gdy kto v żydá rzecz łwoię záłtánie vkrádyoná/ thedy żyd ma przyfiádz iź nie wiedzyał żeby tá rzecz byłá krádyona *UstPraw* I4v; W thákowey rzeczy żyd ma przyfiádz w iákiew łummie záłtáwiono *UstPraw* I4v, A4v, D, D4v, E [2 r.], E2v (19); *RejFig* Cc4v; *BielKron* 113, 163v; In litem iurare, Przifłziáć że fie w práwie nic ynłzego nie łzuka yedno łpráwiedliwoócy. *Mącz* 178c; *GrzegłSm* Av; *KuczbKat* 290 [2 r.]; *RejZwierc* 39 [2 r.], 159v; *BudBib* 1.Reg 19/6; *ModrzBaz* 85v; *SkarŻyw* 392; *WerGośc* 246; *PudłFr* 13; A przećię łtrona woźnem nic nie łtráci/ iefłi [!] ná náćięzłzá prziydzie/ tedy przyśięże łtroná/ iáko o pozwie/ y połtępku przećiwko łobie nie wiedziáłá *GórnRozm* F4v, Hv, I3v; *KochFrag* 23; *WujNT* 493; *JanNKarGórn* D4; Ale iefłi powód nie zechce przyśiádz/ że niewiedziáł/ áby pozwány był vprzywileiowány: zápláci pozwánemu przerzeczonému kopę/ ktorá łtrácił. *SarnStat* 62; Ale gdy prziydzie czwarty Rok ołtátni/ tám má przyśiádz: iź nie obłudnie na ten czás niemógł [stawić się w sádzie] *SarnStat* 769, 62, 251 [2 r.], 327, 433, 465 (19).

Z przytoczeniem [w tym przytoczenie poprzedzone słowami: *tymi słowy* (1), *w te słowa* (1), *taką rotą* (1), *rzekąc* (1)] (5): tedy ná rołkazánie Sędzięgo álbo Stárlžęgo Przyfyęźniká/ przyfyęże thymi łłowy: Ia. N. przyfyęgam Pánu Bogu włythkę prawdę powiedzieć w tey łpráwie *GroicPorz* x3; A iefłi o Męzoboyłtwo [jest obwiniony]/ tedy taką rotą przyfyęże. Iákom iefł obwinion przes tego N. iże bym przyiácielá ięgo álbo brátá. N. zábił/ ábo ránił/ tego vczynku nie iefłtem winien. *GroicPorz* y4v; Y wsluchał Saul głofu Ionáthánowego/ y przyfiągł Saul/ żyw Bog [Et iuravit Saul vivit Dominus] iź nie vmrze. *BudBib* 1.Reg 19/6, Is 3/7; *SarnStat* 1124.

Z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym [zawsze: *iż, że*] (6): Rękoymia tak przyfyęże: iże ia wierze [!]/ że niebołzcyk thákiego długu Powodowi nie iefł dłužen. *GroicPorz* ł, y4v; Gdy

fláchćic fláchćicowi năláiie y záprzy/ tedy tákowy chočia nierowny/ ma przyfiádz zem niełáiiał.
UstPraw A4v, Ev, F, Hv.

W charakterystycznych połączeniach: przysiąc samosiodm, samoszost (2), samotrzeć (14); przysiąc z radami, (z) sobie rownemi (3), z ([iloma]) świadki (świadkami) (12), z sobie rownemi świadki.

Zwroty: »przysiąc na Bog żywy, na Jehowę« (1:1): A (ták) przyfiągł krol Solomon ná Iehowę [iuravit rex Selomoh per Deum] rzekąc/ Ták mi niech vczyni Bog/ y to mi niech przyda/ iż przeciw duży fwey mowił Adonia słowo to. *BudBib* 3.Reg 2/23; *KochFr* 107.

»przysiąc cieleśnie [= osobiście]« (2): *ZapWar* 1537 nr 2494; Tedy na blińko prziflich roczech przed tem nizli na mieifcza fwe zafiędą [pisarze i podsędkowie] mayą przifliącz czieleśnie iako prawą a niezmillioną chorobą na tich roczech niebeli. *ComCrac* 15v.

»fałszywie przysiąc« (1): Czemu on dołficz czinyacz fzwiyathki przeczyw yemv o dług thakovi wyodl, kthorzi fałfchiwy przifzyągłi *LibMal* 1548/142v.

»krzywo przysiąc« [szyk zmienny] (9): [w Egipcie] Iefli krzywoprzyfiągł/ gárdłem tho záplácił *BielKron* 9v; wżakeś/ miły oycze/ nikogo nie zábił/ ániś krzywo przysięgł y niceś ták wielkie⁸⁰ niepopelnił. *SkarŻyw* 293; *KochFr* 107; *KochPieś* 3; Ale żeby ktora ftroná nieprzysięglá krzywo/ [...] vczynił mowię ták dekret Scipio/ [...] *GórnRozm* G4, F2, G2v, H, H2.

»niesprawiedliwie przysiąc« (2): Item yefly by szya tho thako nalyaflo yfz by kthory nyefprawyedlywy przszyangl a zlodzyey naleszyon byl by wyego ymyenyv kthori przszyagl Thedy [...] *MetrKor* 34/134v; *SkarŻyw* 519.

»prawdziwie przysiąc« (1): Czemu by ráczey nieprzełtawano ná przysiędze tego fámeo/ ktorego fprawá idzie: ábo czemu by nieobrano ludzi ftátiecznych/ [...] ktorziby przy nim/ gdy przysięga/ byli: á iefliby fię zdáło/ áby też przysięgli/ iż wierzą/ że on prawdziwie przysięgł [illum vere iurasse]. *ModrzBaz* 85v.

»rotą przysiąc« (1): máią przy fądzie źiemie onéy/ y przy wrzędzie Stárościm/ rotą Sędzięgo Ziemiłkięgo w Státucie opifaná przysiędz *SarnStat* 853.

»do sądu, przed sądem przysiąc« (2:1): Tóz miefczáníe náfzy/ [...] powinni vczynić/ [...] y świádectwo dáć przed fądem/ álbo wrzędem przysięgłzy/ pod winą wysfzý opifaná. *SarnStat* 614; Przy wotowánium áby żaden nie zoftawał/ oprócz tych ktorzy do tego fądu przysięgli. *SarnStat* 857, 871.

»słowy przysiąc« = *verbis iurare* *Modrz* (2): Obzáłowány namniefy fię niemiał zá krzywoprzysiężęc: iż pokłękńawfzy/ słowy nieprzysięgł *ModrzBaz* 86, 86v.

»sprawiedliwie przysiąc« (3): Iefliżeś fprawiedliwie przyfiągł/ ták tobie pánie Boże pomoż *GroicPorz* aa2, z3v; *GórnRozm* I2.

b. Złóżyć uroczyftą obietnicę, przyrzec pod przysięgą (228) : *LibLeg* 7/11; It[em] [grzeszą przeciwko drugiemu przykazaniu] Ktorzy przifięgáią/ zabyć/ albo czo złego vczinić bliźniemu fwemu/ á máią to łobie za grzech/ gdi niewipełnia fwey haniebney przyfięgi/ y mowią przyfiągłem mułze to vczinić *SeklKat* Fv; A dla tego nazwano iefth miefće ono Berfábee/ iż thám obá dwa [tj. *Abimelech i Abraham*] przyfięgli/ y vczynili przymierze o ftudnią pod przyfięgą. *Leop Gen* 21/31, *Gen* 21/24; *BibRadz Gen* 21/24, 31; Przecz on ták/ iáko był ná Koronácyey fwey przysięgł/ mieczem fwym Krolewfkim/

[...] Ołtarzá Świętego przeciwko kácerftwu Huřyanowemu niebronil. *OrzRozm* C2v; *RejAp* 86 [2 r.], *Ee3v*; *BudBib* *Gen* 21/24, 31; *StryjKron* 577 *marg*; A iefzcze wietřzy/ y nowy grzech ieft/ taką przyięę [przeciwko woli bożej] ábo ślub wypełnić. Iáko vczynil Herod/ zle przyięę/ á iefzcze gorzey wypełniwřzy ono co byl przyięę. *WujNT* 493; *SarnStat* 1126.

przysięc co (13): cóś przyięę niebátnie/ nietzyń tego. *KrowObr* 143v; Mniemam iż nam Krol nic więcey nie winien nád to co przyięę. *OrzRozm* E4, S3v *marg*; *BudBib* I 419a *marg*; Co gdy przyięę Iozeph [że pogrzebie ojca w ziemi obiecanej]/ pokłonił się wierzchowi lálki Iozephowej. *SkarŻyw* 349; *CzechEp* 385 [2 r.]; Ten Arcybikup przyięęwřzy Krolowi pánu řwemu/ wierność y pořłufzeństwo/ [...] potymtego [!] żálował *NiemObr* 171; *WujNT* 493. *Cf* *Ze zdaniem dopełnieniowym*, »przysięę przysięc«.

przysięc komu (68): Abiř nam przifřyagl y zapyř. dal po staradewnemv obiczayv yakofzi przedthem przifřyegal. *LibLeg* 11/183v, 11/162, 183v [2 r.], 184; *ComCrac* 12; *HistAl* L8v; Iż Oto Cefarz wielki/ Papiezowi przyięc muřiał *KrowObr* 32, 32v, 37v, 138; Y rzekł Krol do Semei: Nie vmrzefz. Y przyięę mu. *Leop* 2.Reg 19/23, *Iudic* 15/12, 1.Reg 20/3, 30/15, 4.Reg 25/24, *Ps* 131/2, *Ier* 38/16; Wnidźcie do domu oney niewiáły wřzetecznice/ á wywiedźcie iá z támtąd ze wřzytkim co ieft iey/ iákofcie iey przyięę [!]. *BibRadz* *Ios* 6/22, *Gen* 21/23, 4.Reg 25/24; [*Medea do Jazona*] iefli mi przyrzeczeřz poięc mię zá wláfná żonę [...] damci náukę iż doydzyeřz złotego runá bez řzkody řwey y towáryřzow řwych. Ktorey gdy przyięę/ dáła mu náukę iż řtraż pobil/ złote runo wzyał *BielKron* 54v; Rzekł krol do Bethřábee: Żyw Pan Bog/ iákociem przyięę także vczynię *BielKron* 74, 17, 18, 21 [2 r.], 28, 52 (21); *Iuratus est mihi*, *Prziięę mi*. *Mącz* 178c, 86b; *OrzQuin* Sv; *BudBib* *Gen* 25/33 [2 r.], 47/31 [2 r.], *Iudic* 15/13, 2.Par 15/14, *Ier* 40/9, I 419a *marg*, 3.*Esdr* 1/47[48]; *SkarŻyw* 349; *StryjKron* 477; *CzechEp* 385; *NiemObr* 171; *BielRozm* 18; *ActReg* 183; *WujNT* *Mar* 6/23; Wóyt Kořciolá Wármienkięgo będzie powinien Królowi przyięc. *SarnStat* 1126 *marg*, 1125 *marg*, 1126. *Cf* *przysięc komu za co*, »przysięę przysięc«, »przysięc sobie«.

przysięc komu za co [= *co*] (2): Vwierzyli im [*Gabaonitom*] Izráelowie/ Bogá o to nie pytařzy/ przyięęli im zá pokoy Iozue/ Eleázár/ y řtářzy z narodow. *BielKron* 47v, 57v.

przysięc na kogo, na co [= *odwołując się jako do najwyższej wartości*] (15): Kto tedy przyięę (marg) przyięę. (–) na ołtarz/ przyięęć náń i na wřzytko co nanięm ieft *MurzNT* *Matth* 23/20, k. 21; *DiarDop* 109; A gdy iuř widzyał Izráel čás řmierci řwoiey/ wezwwał Iozephá k řobie y kazał mu przyiędz ná łono řwoie/ áby go pochował w grobie řtářzych řwoich *BielKron* 18, [332²]; *OrzJan* 103; *SarnStat* 151. *Cf* »przysięc na Boga«, »prawdziwie przysięc«.

przysięc przez kogo, przez co (8): Ná to/ ázaż nie przyięę [Turek] przez thron y máieřtat Céfářřtwá řwego? á wřdy/ pářz Królu/ iáko řłowo řřzymał. *OrzJan* 103. *Cf* »przysięc przez Boga«.

przysięc k czemu (1): Potym Alexander przyiechał do Ciliciey y do Sawiniey/ w kthorych ziemiach wiele miał k iego pánowániu przyięęli *HistAl* D.

cum inf (41): hy przifřli domnye czterzey napřzoth dobrzi ktorzi napřzoth przysięęli prawdá visnacž za kazanyem moyem *ZapWar* 1537 nr 2494; *LibLeg* 10/97v; *WróbŻořt* 118/106; *ComCrac* 12; then [...] przyięęł zabić krola Filipa *HistAl* B4; *Diar* 95; Ia átzkolwiek nieprzyięęłem wiáry dáwác/ áni Cypryanowi/ áni żadnemu třłowiekowi/ [...] á wřzákořz [...] *KrowObr* 180, 144v; *OrzRozm* F3, G;

Wízyfscy ie [poselstwo trojańskie] potwierdzili y przyfięgli záchowác w pokoiu ty ktorzy fie o pokoy ítaráią. *BielKron* 59v, 17, 21 [2 r.], 28, 72v, 73 (13); Iurare in leges, Przyściąg praw ítrzedz. *Mącz* 178c, 86a; *OrzQuin* O; *LeovPrzep* G3; *RejZwierc* 44v, [193]; Vczynił kazanie iáwne Rycyrftwu póspolitemu/ opowiadáiąc pofelstwo od Lácedemonow/ iż przyfięgli/ iefli ná nas bitwy wygráią/ wízyftek narod męfki wygubić/ á żony z dziećmi pobráć w niewolą y mury do gruntu Thebáńfkie potłuc *BielSpr* 40; *KochMon* 28; *BiałKaz* Bv; *StryjKron* 477, 647, 687; Támże przywiedzion mój Philozoph ktemu/ Ze przyfiągł dofyc vczynić wízytkiemu. *KochFr* 63; *BielRozm* 18; *ZawJeft* 33; *SarnStat* 151, 1094, 1126.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: to (1); że, iż (27), aby 'że' (3), jako 'że' (2)] (32): Pífze też Valerius iż Alexaⁿder przeciw miałtu Lamfatu gniewem porufzon, przyfiągł że ie zburzyć chciał. *BielŻyw* 154; *LibLeg* 11/162, 184; *HistAl* L8v; *KromRozm III* I8v; *KrowObr* 32v, 138; *Leop Gen* 21/23, *Iudic* 15/12, 1.Reg 30/15; *RejZwierz* 41v; *BibRadz Gen* 21/23, *Tob* 10/7, 1.*Mach* 9/71; [rzekł Saul do Dawida] przyfięzł mi iż nie zágładziłz potomftwá mego po mnie. *BielKron* 67; Przyfiągł iey [czarownicy] Saul/ iż dla tego nie miałá żadney ízkody popáść [gdy wskrzesi, kogo on kaze] [1.Reg 28/10] *BielKron* 67v; y przyfiągł Assur iż mu [Ezechiaszowi] nie miał ízkodzić [3.Reg 18/14]. *BielKron* 89, 18, 52, 67, 68, 69, 74; *RejAp* 84; *BudBib Gen* 21/23, *Iudic* 15/13, *Dan* 12/7; Helizeufz zás przyfiągł/ że go [Heliasza] nie miał odeyść *HistHel* D3; *SkarŻyw* 349; *WujNT Apoc* 10/6; Iednák Rotmiłtrze/ Porucznicy máią przyściadz/ że wiernie mieyfć fobie náznáczonych ítrzedz [...] będą. *SarnStat* 136, 1103.

Z przytoczeniem [przytoczenie poprzedzone słowami: mówiąc (5), rzekąc (1), powiedając (1), temi słowy (1), w te słowa (1)] (9): Także przyfiągł Sedechiałz Ieremiałfowi potháiemnie/ mówiąc: Zywie Pan który nam vczynił dulfę tę/ że cie nie zábiię *Leop Ier* 38/16, 4.Reg 25/24; Ale Dawid przyfiągł temi fłowy/ Ták mi niechay Bog pomagá/ iż nie będę iadł by namniey pierwey niż fłóńce zaydzie. *BibRadz 2.Reg* 3/35, *Ios* 14/9, 1.Reg 2/23; *BielKron* 66; *BudBib Ier* 40/9, 2.*Mach* 14/32; POMni/ pánie/ Dawidá/ [...] Który tobie w té fłowá przyściągł íwému bogu: Niechcę áni náwiedzić pierwey íwégo progú/ [...] *KochPs* 195.

Z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym (2): Rozumiał Krol iż będzie wnet tu płáczu dofyc/ Przyfiągł iż nie vczynię/ ocz mię będzie prośić. *RejZwierz* 41v; *WujNT Mar* 6/23.

Zwroty: »przysiąc na Boga, na Bog żywy, na boże ciało, na wiecznie żywiącego, przez (Boga) żywiącego na wiek(i) (wiekow), przez Boga, przez Pana, przez moc bożą« = *iurare per Deum PolAnt, Vulg; iurare per Viventem in saecula saeculorum Vulg* (5:1:1:1:4:1:1:1): *MurzNT* 21; Thedy rzekł do niego [Egipcjanina] Dawid: Możefz mię przywieść ku tey Hordzie? on zás rzekł: przyfięzł mi ná Bogá/ że mię niezábijefz *Leop 1.Reg* 30/15, *Gen* 21/23; *BibRadz Gen* 21/23, 1.Reg 2/23; [Pulcheria rzekła Marcjanusowi] przyfięzł mi ná Boże ciało záchowác mię w dzyewiczým ftánie *BielKron* 160, 466v; Słuchayże dáley czo Apoštoł powiáda: Iż then Anyoł ktorego widziál ná morzu y ná ziemi ftoiącego/ podnioł rękę ku gorze/ y przyfiągł przez Bogá żywiącego ná wieki który f tworzył niebo y ziemię. *RejAp* 86, 84, 86; Hnet ow ná bog żywy przyfiągł/ y dał rękę obiecuiąc pocźciwym fłowem/ nikomu ná fwiecie o tym nie powiedzieć *Górndworz* T4v; A teras przyfięzł mi tu ná Bogá/ Iáko nie fklámálfz mnie y fynowi moiemu *BudBib Gen* 21/23, *Dan* 12/7; *StryjWjaz* A4; *WujNT Apoc* 10/6.

»w imię [czyje i czego] przysiąc« (1): Otto cefarz: nietylko w imię Oycá y Syná y Duchá Świętego/ przysiąc muſiał/ ále teſz w imię krzyſzá drewnianego/ y w imię Reliquiy ludzi vmárłych *KrowObr* 33v.

»krzywo przysiąc« (1): Ale ieſliſz ſaden tego nie powiáda/ ábyſz wáſzá Kró(lewska) M(iloſć) tym wiárę miał złamáć/ [...] álbo ſebyſz miał krzywoprzyſiádz/ kiedy woynę przeciw Turkowi podnieſieſz *OrzJan* 118.

»prawdziwie [na co przed kim] przysiąc« (1): y í vlani Kniaſzy ymvrſamy y ſewlitkymy lyvdzmy moymy y wſzym poſpolítwem prawdziwye na tho przifzyegamy y przifzyeglyſmy przed ſtworziczyelem naſchim y nyeba y zyemie, [...] wam brathv naſchemv, [...] braczka przyaſn prawdziwye dzierzecz *LibLeg* 10/97v.

»przysięgę, przysięgą przysiąc« [w tym: komu (1)] = *iurare iuramentum PolAnt* (2:1): [król] ma Przysięgę ſwą/ którą przyſiágl/ Korony ſwéy przeciwko wſzelákim Nieprzyiaćielom iéy brónić: ma téz y Exekucyá *OrzQuin* O; Máfz gdy poſlubi ſlub Iehowie/ ábo przyſięgę przyſięże obwiézuiać obwiázanim duſzę ſwoię/ nie złamie ſłowá ſwego *BudBib Num* 30/2[3], I 419a *marg.*

»przysiąc sobie (zobopolnie)« (2): A gdy ſye náiedli y nápiſi/ wſthawſy ráno/ przyſyęgli ſobie zobopolnie [*iuraverunt sibi mutuo*] *Leop Gen* 26/31; *BielKron* 392v.

Szeregi: »przysiąc i obiecać« (1): ysz pan twoy wſkazał ze ono [*przymierze*] tak yako przifſiágl y obyeczal trzymacz y chowacz mocznie chce *LibLeg* 10/64.

»przysiąc a przyrzec« (1): Powieział im [*Judejczykom*] Sámfon. Przyſięźćie á przyrzecźćie mi [*Iurate ... et spondete mihi*] to/ ſe mię nie zábiyećie. *Leop Iudic* 15/12.

α. *O Bogu* (72) :

przysiąc komu (33): *LubPs* T5v; *KrowObr* 143; Y pokoy dał im [*Izraelitom*] Iehowá w około/ wſzytko iáko był przyſiágl oycom ich *BudBib Ios* 21/44[42], 5/6, *Mich* 7/20; *KochPs* 134; *WujNT Hebr* 3/11, 18. *Cf* »przysiąc komu co; komu o co; »przysiąc w prawdzie«, »przysięgę przysiąc«, »przysiąc ſłowem«.

przysiąc komu co (13): po ſmýerci moieý bog wás náwiedzý/ y wywiedzýe wás zýemié [*lege: z ziemie*] teý do zýemýe ktorá przyſiágl ábrámowij Izáákowi *HistJóz* E4v; *WróbŻoſt* 88/4; *Leop Deut* 11/21, 26/3, *Ios* 1/6, *Bar* 2/34; *BudBib Num* 14/23, *Deut* 8/1, 34/4, *Ios* 5/6, 21/43[41], *Ier* 32/22. *Cf* »przysiąc prawdę«.

przysiąc komu o co (1): Nieſ gi ná łonie ſwoiem/ iáko piálthun noſi niemowiátko/ do ziemie o ktoráſ przyſiágl oycom ich *BibRadz Num* 11/12.

przysiąc na kogo, na co (6): Przyſiágl Adonái Iehowá ná duſzę ſwoię/ mowi Iehowá Bog Cewáoth. *BudBib Am* 6/8; *KochPs* 134. *Cf* »przysiąc na imię«, »na mniem ſamego przysięgl«.

przysiąc przez kogo, przez co (7): Pan przyſiágl y przez kogo przyſiágl *RejAp* Ee3v; Pan przyſiágl przez Duſzę ſwoię. *GrzegŚm* 24, 24; *WujNT Hebr* 6/13. *Cf* »przysiąc przez ſamego ſiebie«.

przysiąc przeciwko czemu (1): *Leop Am* 8/7 *cf* *Z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym.*

cum inf (10): *Leop Deut* 11/21, *Ios* 1/6, *Act* 2/30; Y wywiodę was teſz do ziemie/ ktoram Abráhánowi/ Izáákowi/ y Iakobowi dáć przyſiágl *BibRadz Ex* 6/8, *Deut* 1/35, 31/23; *BudBib Ios* 5/6, 21/43[41], *Ier* 11/5, 32/22.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: to (1); iż, że (15), jeśli 'że' (1)] (16): Iurait dominus et non poenitebit eum [...] Przyiął pan bog á nie będzie tego żałował iż thys iefth kapłanem na wieki według obrzędu Melchifedech. *WróbŻołt* 109/4, k. eev, ee5, 94/11; *LubPs* T5v; *Leop Ier* 44/26, *Hebr* 3/18; Abowiem iákom przyiął żem niemiał więcey ípufzcząc potopu iáko zá Noego ná ziemię/ thák przyięgam iż [...] *BibRadz Is* 54/9, *Deut* 4/21, *Ios* 5/6; *KarnNap* C3; Przetom téz przyiął gniewem zápalony/ Ze ich miał minąc pokóy namięiony. *KochPs* 143; zówždy ten lud błádzi w feru: á oni nie poználi drog moich: y przetożem przyiął w popędliwości moiey/ żeć nie wnidą do odpoczynienia mego [*Vulg Hebr* 3/11]. *LatHar* 16 [*przekład tego samego tekstu*] *WujNT Hebr* 3/11, 18, 4/3.

Ze zdaniem dopełnieniowym nawiązującym do dopełnienia w zdaniu nadrzędnym (5): Wyznamam tho dziś przed Pánem Bogiem twoim/ iżem wífedł do żiemie kthorą on przyiął oycm nálfym/ że iá nam miał dáć. *Leop Deut* 26/3 [*zawsze przekład i nawiązania do tego samego tekstu*]. Cf »przysięę przysięć«.

Z przytoczeniem [w tym przytoczenie poprzedzone słowami: (tak) mówiąc (3), rzekąc (1), tymi słowy (1), słowem (1)] (13): *KrowObr* 179v; A przetho rozgniewawífy fie Pan ná nie/ przyiął ták mówiąc: Ci ludzie ktorzy wyfzli z Egiptu [...] nieogładáią tey żiemie/ kthorám pod przyięgą obiecał był Abráhámowi/ Izáákowi/ y Iakobowi *Leop Num* 32/10, *Deut* 1/34; *BibRadz Deut* 1/34; Y wymiotę iy miotlámi íkáżenia/ [...] Przyiął Iehowá Ceweoth rzekąc/ iefli nie ták fię ftanie iáko vmylíłem/ y iáko vrádziłem/ ták powftanie *BudBib Is* 14/24; *BudNT Hebr* 7/10; *KochPs* 170, 195; *SkarŻyw* 286; *ArtKanc* T15; *GrabowSet* E4; Przyiął Pan/ á nie będzie żałował: tyś iefth kápłanem ná wieki *WujNT Hebr* 7/21, *Hebr* 6/13.

Z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym (1): Przyiął Pan/ przeciwko pyífe Iakobowey/ iż niezápomnię áż do końcá wífytkich íspraw ich. *Leop Am* 8/7.

Zwroty: »przysięć na imię [czyje]« = *iurare in nomine Vulg, PolAnt* (3): Otom ia przyiął ná imię moje wielkie/ mowi Pan: Iż żadnym ípofobem nie będzie więcey wzywáne imię moje z wíth kożdego mężá Żydowskiego/ mówiącego/ Żywie Pan Bog/ we wízyfthkiey żiemie Egiptfthkiey. *Leop Ier* 44/26; *BudBib Ier* 44/26; *GrabowSet* E4.

»przysięć w majestacie bostwa, w świętym, przez świętość« (*1:1:1*): Semel iurauí in íancto meo [...] Bowiem ięden [!] raz przyiąłem w íwięthym moim/ (*koment*) To iefth przez íwiętość moię, a nie skłamałem Dawidem (-) iże plemię iego będzie trwało na wieki. *WróbŻołt* 88/36; *LubPs* T5v.

»[komu] przysięć w prawdzie, prawdę« = *iurare veritatem Vulg* (*1:1*): ficut iuraíti Dauid in virtute [*Vulg: in veritate*] tua. Gdzie íą miłofierdzia twoie miły panie dawne a ítare/ [...] Iakos przyiął Dawidowi w prawdzie twoiey. *WróbŻołt* 88/50; *Leop Ps* 131/11.

»przysięę, obietnicę, przymierze przysięć; pod przysięgą przysięć« [*w tym: komu (9), do kogo (1); ze zdaniem dopełnieniowym nawiązującym do dopełnienia w zdaniu nadrzędnym (4)*] = *iuramentum a. pactum iurare PolAnt; iusiurandum iurare Vulg* (*7:1:2;1*): *OpecŻyw* 12v; Aták iż był prorokiem [*Dawid*]/ y wiedział/ ífz pod przyięgą/ przyiął mu Bog z płodu biodr iego (że miał) fiedzieć ná ítołcu iego. *Leop Act* 2/90; *BibRadz Luc* 1/69[73]; *BielKron* 35v; Bo Bog miłofierny Iehowá Bog twoy/ nieopusci cię/ y nie roztráci cię/ áni zápámięta przymierza oycow twych/ ktore im przyiął.

BudBib Deut 4/31, Deut 8/18, Ier 11/5; ArtKanc A18; LatHar 46; A gdy się przybliżył czas obietnicy którą był przysięgł Bog Abráámowi [*quam confessus erat Deus Abrahae*]; rozrodził się lud y rozmnożył w Egipcie *WujNT Act 7/17, Luc 1/73*.

»przysięć przez samego siebie, sam przez się; na mniem samego przysięgł« = *iurare per semetipsum Vulg* [szyk zmienny] (2:1;1): Powtore potym záwołał Anioł Páńki z niebá ná Abráhámá mówiąc. Przysięgłem sam przez się [*iuravi per me*] mowi Pan/ gdyżéś to vczyinił/ iżeś nie przepuścił iedynemu Synowi śwemu. Będę cię błogóśławił *BibRadz Gen 22/16*; przysięgł nam [*Pan*] przez łamego siebie/ że chce przestępnóści nászych przeyzrzec/ chce násze ciężkie grzechy odpuścić *KarnNap C3*; nie tylo mu [*Abrahamowi*] wrocił łyná zdrowego/ ále go y innymi więtszymi obietnicami vbogácił znowu mówiąc: ná mniem łamego przysięgł/ mowi P. Bog/ yżeś to vczyinił/ [...] vbłogóśławię cię *SkarŻyw 286; WujNT Hebr 6/13*.

»przysięć [*komu*] wiernym słowem« (1): Przysięgłéś Dawidowi wiernym słowem łwoim/ Potomek twóy vsiędzie w máiełtaćie twoim *KochPs 195*.

Szeregi: »obiecáć i przysięć« (1): Nápiłfesz ie [*przykazanie*] ná podwoiách y ná drzwiách domu twego/ áby rozmnożyły sie dni żywothá twego y łynow twoich w ziemi którą obiecał y przysięgł dáć Pan oycom twoim [*quam iuravit Dominus patribus tuis*] *Leop Deut 11/21*.

»przysięć i (a) uczynić ślub (a. záślubić« (2): Abowiem iż Pan sam przysiędz raczył/ á nie omylnie záślubił/ iście iest tego potrzebá ábychmy my też prawdziwie/ wiernie/ á mocnie temu wierzyli/ iż [...] *LubPs Z3; KrowObr 143*.

c. *Dla podkreślenia prawdziwości własnych słów (z wyłączeniem elementu uroczystej przysięgi)* (5) : *przysięć komu za co [= co]* (1): Lecz owo dułzká kroczy/ ia w ćieniu włęgę/ Będzie sie czemu rośmiać/ zá to wam przysięgę. *GosłCast 16*.

przysięć na co [= w sprawie czego] (1): lepfza bitwá/ kiedy Owiec tyliac/ Niż s piacią dziełiát Wilkow/ mogliých ná tho przysięć. *RejZwierz 26v*.

Ze zdaniem dopełnieniowym [że, iż] (3): vkaże [*pani*] czáfem trofzkę nogi/ á przysięgłby drugi/ że to s trefunku/ á nie z vmyłfu. *GórnDworz N5v*; Podać tak piękne á záfárbowane łłowká/ żebyś ty przysięgł że to łczyra prawdá *RejZwierz 83; PudłFr 34*.

Synonimy: **b.** *obiecáć, przyrzec, ślubowáć, záślubić*.

Formacje współrdzenne: *odprzysięć, odprzysięć się, poprzysięć, przysięć się, sprzysięć, sprzysięć się, wyprzysięć, zaprzysięć, zaprzysięć się; nadprzysięgáć, odprzysięgáć, odprzysięgáć się, poprzysięgáć, przysięgáć, przysięgáć się, sprzysięgáć, sprzysięgáć się; przysięgnáć, sprzysięgnáć się; poprzysięgawáć*.

Cf PRZYSIĘGLY, PRZYSIĘŻENIE, [PRZYSIĘŻONY]